

Красимира Алексова
СОЦИОЛИНГВИСТИКАТА
И ОБЩЕСТВЕНОТО МНЕНИЕ
В БЪЛГАРИЯ ЗА ОТНОШЕНИЕТО
ПИСМЕНА: УСТНА РЕЧ

Krasimira Aleksova

SOCIOLINGUISTICS AND PUBLIC
OPINION IN BULGARIA ON THE
RELATIONSHIP BETWEEN WRITTEN
AND SPOKEN LANGUAGE

Abstract: The article examines the differences between the views of theoretical sociolinguistics and the prevailing public opinion in Bulgaria regarding the relationship between written and spoken language. In sociolinguistics, when we talk about language codification, we must take into account the changes in language norms that have emerged in the oral practice of intellectuals who naturally follow standard language norms. To achieve that, we need empirical investigations of a really large scope. This general sociolinguistic view on adapting written language norms to the linguistic changes in oral communication differs significantly from the dominant public opinion which advocates that spoken language has to comply with written language norms as they are considered a prestigious pattern to emulate, and that the adaptation process should be directed from spoken to written language. The data on the public opinion in question is taken from a nationally representative survey on language attitudes towards written language norms, conducted in 2017.

Keywords: standard language, written language, spoken language, language attitudes, public opinion.

1. Въведение

Един от значимите обекти на изследване в социолингвистиката е езиковият развой, от който се интересуват и множество други езиковедски направления и теоретични дисциплини. Когато от социолингвистична гледна точка се проучват езиковите промени, от съществено значение е наличието в устната комуникация на варианти на социолингвистичните променливи, тъй като чрез проследяване на социално-демографското и ситуативно вариране на некодифицирания/-те вариант/-и и кодифицирания вариант може да се съди за състоянието на реалната езикова норма, нейната стабилност или промяна, а също така за отношението между реалната езикова норма и кодификацията.

Интересувайки се от речевата вариантност, социолингвистиката по необходимост отчита и отношенията между устната и писмената комуникация. Значим в този смисъл е въпросът доколко писмената реч трябва да отчита състоянието на нормите в устната комуникация. А това несъмнено отвежда към по-частния въпрос кои от кодифицираните норми, по-последователно следвани в писмената реч, показват разколебаване в устното общуване поради наличието на некодифицирани варианти със значителна активност и разпространение в обществото или в части от него (оформени по групов, териториален, професионален, възрастов или друг критерий). Тези въпроси са основни и за теоретичното осмисляне на книжовните езици, а и за кодификаторските дейности.

При разглеждането на проблематиката, свързана с отношението писмена: устна реч, социолингвистиката добавя един важен от социална (а и от езиковедска) гледна точка аспект – отчитане на общественото мнение и езиковите нагласи към посочената релация. Водени от виждането, че съвременната социолингвистика не трябва да пропуска в изследванията си и съществуващите в обществото оценки, мнения и нагласи към езикови феномени, в настоящата работа се разглежда като основен обект отношението между социолингвистичната гледна точка и общественото мнение у нас за релацията писмена: устна реч. Интересуваме се от въпроса в каква посока социолингвистиката и общественото

мнение виждат нивелационните процеси между писмената и устната реч. За да бъде проучен този въпрос, в национално представителна анкета за изследване на езиковите нагласи и оценки за писмения книжовен език, проведена през 2017 г., бяха включени въпроси, засягащи релацията писмен: устен език.

2. За социолингвистичната гледна точка за релацията писмена: устна реч

Целта в тази работа не е да се направи обстоен преглед на различните виждания в социолингвистиката за релацията писмена : устна реч, а да бъдат представени основни елементи от социолингвистичния подход към тази проблематика.

Устната комуникация се отличава с богатство от индивидуални и групови реализации, в които могат да бъдат открити както различни структурни форми на съществуване на езика (книжовно-разговорна реч, мезолекти, диалекти), така и множество неструктурни форми (професиолекти, жаргони, тайни говори и др.). Устното общуване има много допирни точки с понятието узус, за което М. Виденов пише, че според пражките учени то е понятието с най-широк обем в триадата узус : норма : кодификация, тъй като при него „става дума за цялата реална комуникативна практика на една езикова общност“ (Виденов 2003: 67).

Класификацията на М. Виденов на езиковите формации (нормативните статуси) в битовата сфера успешно може да бъде приложена към устната комуникация на български език, тъй като включва книжовно-разговорна реч, мезолекти и диалекти. Дойденът на българската социолингвистика отделя три форми на съществуване на езика (езикови формации) в битовата сфера: a_k – устна кодифицирана реализация на книжовния език и стъпаловидни реализации на некодифицираната, неподготвената, не-принудената книжовна реч $a_1, a_2, a_3 \dots a_n$; мезолектен нормативен статус b с конкретни реализации $b_1, b_2, b_3 \dots b_n$; традиционни териториални диалекти c , които могат да получат своя индексация $c_1, c_2, c_3 \dots c_n$ ¹ (вж. Виденов 1990, 2000).

¹ Докато при конкретните реализации на a и b формации индексите показват отдалечаване от книжовната формация, то при c формацията става дума не за апроксимации, а за отделни диалекти.

Ако се вземе предвид виждането на Виденов, то тогава може да се каже, че релацията устна : писмена реч в съвременния период се отличава с асиметрия по обхват, тъй като устната реч включва три нормативни статуса, а и различни неструктурни форми на съществуване на езика, а писмената реч днес представлява реализация на книжовната кодифицирана норма (за разлика напр. от Възраждането при липса на кодифицираща институция). Разбира се, в индивидуалните реализации на писмената реч могат да се наблюдават отклонения от нормите, като някои от тях могат да представляват некодифицирани варианти, наблюдаващи се в устното общуване.

Писмената реч при наличието на кодифицираща институция представлява престижен образец, модел, който притежава висока степен на унификация, а също и стабилност. Най-вече чрез акцента върху писмената реч се формира нагласата за правилно и неправилно в целенасоченото езиково обучение в училище. Р. Станчева търси причините за възприемането на писмения език като еталон за правилност и подчертава, че това са „от една страна, документният характер на писмения текст и от друга страна, кодификацията, която по същество е продукт на писмения текст, средството за кодирането и декодирането му“ (Станчева 2019: 82).

За разлика от устната реч, в писмената реч отчетливо се реализира императивът за спазване на кодифицираните книжовни норми. Такъв императив съществува и при устната книжовна реч, но както подчертава М. Виденов, писмената книжовна реч се отличава с „по-голяма строгост при подбора на изразните варианти“, докато устната форма на книжовния език е „по-либерална и дава възможност на говорещия по-пълно да отразява своята индивидуалност“ (Виденов 2003: 44).

Писмената и устната реч се отличават и по степен на вариантност. В писмената реч при наличие на кодификация вариантността се свежда до наличието на дублети, докато в устната реч вариантността е значително по-широко застъпена. За социолингвистиката вариантността в устната реч е важен обект на изслед-

ване, когато се проучва социално-демографски и ситуационно детерминираната вариантност, а в тези изследвания в центъра се поставя понятието *социолингвистична променлива*, притежаваща варианти, като най-често един от тях е книжовнонормативният.

Когато става дума за вариантността, от особена важност за релацията писмена: устна реч е кои некодифицирани варианти съществуват в реализациите на книжовно-разговорната реч, определени от Виденов като апроксимации $a_1, a_2, a_3 \dots a_n$. Става дума за варианти, които се явяват в устната реч на естествения носител у нас на книжовната норма – интелигенцията. На терена на столицата София тези варианти от източно- и от западнобългарски произход са посочени в няколко труда на М. Виденов (напр. Виденов 1993, 1998), а Ст. Буров подробно разглежда онези особености, които оформят различията между източнобългарската и западнобългарската книжовна реч (Буров 2013). Някои от тези варианти се разпространяват и извън региона на своя произход и се превръщат в масови, като постепенно губят локалната си маркираност. Конкуренцията им с кодифицираните варианти е явление с особена важност за установяване на състоянието на съвременните езикови норми и за кодификаторските решения. Сред тези некодифицирани варианти съществуват такива, които имат излаз към писмената реч, напр. *кой, някой, никой, който* вм. *кого, някого, никого, когото*; окончание *-ме* вм. *-м* за 1 л., мн.ч., сег. вр., I и II спр., неправилни употреби на деепричастието, при които субектът на действието, кодирано с деепричастието, не съвпада със субекта на пълнозначния глагол (не съвпада с подлога), притежателни вм. възвратни притежателни местоимения в 3 л., ед.ч. и мн.ч., свръхякане във форми за мн.ч. на прилагателни и причастия и др.

За социолингвистиката, а и за теорията на книжовните езици са от съществена важност онези некодифицирани варианти на социолингвистични променливи, които са придобили висока честота в речта на интелигенцията, която се сочи за носителя на книжовните норми у нас. В случая става въпрос за т.нар. от М. Виденов „масова грешка“ в речта на съвременната българ-

ска интелигенция (Виденев 2002/2003). Изследователят подчертава: „Масовата грешка е наложила се тенденция, която ние не сме усетили навреме и не сме реагирали своевременно да ѝ дадем път за свободна конкуренция без маркирането ѝ като неправилност“ (Виденев 2002/2003). Става ясно, че в подобни случаи е необходимо кодифициращият орган да отчете наложилата се тенденция, която е показателна за съвременното състояние на книжовната норма. Така под натиска на тенденциите в устната комуникация кодификацията отчита именно пружиниращата стабилност на нормата (вж. у Виденев 2002: 51–52 за вижданията на В. Матезиус и Ал. Йедличка). По такъв начин се реализира и един от постулатите на М. Докулил, свързан с принципа за перспективност на кодификацията, а именно „сближаване на писмения кодифициран език с устния, продиктувано от еволюцията на езика“ (Dokulil 1952: 140, цит. по превода на Р. Станчева – Станчева 2019: 105). Съобразяването на кодифицираната писмена реч с описаните тенденции в устната комуникация довежда до онзи синхрон между двете страни на българския книжовен език (писмена и устна), без да „бъде допускано „ножицата“ на различието да се отваря много“ (Вълчев 2009: 208). Б. Вълчев подчертава: „Езиковата норма чрез осъвременяването на кодификацията си трябва да спомага за действителното осъществяване на двуединството на книжовния език в неговото писмено и устно проявление“ (Вълчев 2009: 211).

В тази работа не е възможно да включим всички аспекти на отношението писмен : устен език. Необходимо е обаче да посочим, че и представителите на Пражката лингвистична школа, разработили основите на теорията на книжовните езици и на езиковата култура, и съвременните български кодификатори подчертават, че нормализацията не трябва целенасочено да задълбочава различията между писмения език и устната реч (вж. Томов 2007).

Водени от виждането, че писмената форма на книжовния език чрез кодификацията би трябвало да търпи промени, за да отразява тенденции в развоя на езика, проявили се в устната комуникация, си зададохме въпроса споделя ли общественото мнени-

ние у нас тази позиция за посоката на сближаване на писмената и устната реч. А този въпрос е важен, тъй като общественото мнение, както посочва М. Виденов, е „фактор за развойните езикови процеси“ (Виденов 1997: 63).

3. Общественото мнение у нас за релацията писмена : устна реч²

Данните за общественото мнение за отношението между писмената и устната реч и посоката на акомодация между тях са извлечени от национална анкета за изследване на нагласите към писмения книжовен език и на степента на владеене на 9 писмени книжовни норми, показващи проблематичност в реалната писмена и устна реч. Анкетата е проведена през м. юли 2017 г. сред 1000 пълнолетни респонденти. Проучването е представително по признаците пол, местоживеене и възраст. Приложена е тристепенна гнездова извадка с вероятности, пропорционални на размера на общината. За извадкова рамка е използван модифициран картографски метод (по Лесли Киш). Приложен е методът на полустандартизирано face-to-face интервю по домовете на респондентите.

С въпрос 21.1 от анкетната карта се изследва общественото мнение за необходимостта от намаляване на различията между писмения и устния език. Това е многовариантен въпрос с три избираеми отговора.

*21. С кои от следните твърдения сте съгласни и с кои не?
(Твърденията се четат, отговор на всеки ред)*

21.1. Разликата между писмения и устния език трябва да бъде намалена.

*1. Съгласен съм 2. Не съм съгласен 3. Не мога да преценя
(без отговор)*

---

² В тази публикация се използват данни от проекта „Изследване на обществените нагласи и ценностните ориентации към съвременния българския книжовен език като фактор при кодификацията на нормите му“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“, МОН, договор ДН10/5 от 15.12.2016 г. Изказвам благодарност за финансовата подкрепа.

Резултатите, видни на Граф. 1, говорят за доминиране на мнението за необходимост от сближаването на писмената и устната реч – 61.4% от 1000 души. Сред респондентите между 30 и 59 г. са най-високи процентите, оценили конвергенцията като необходимост. Най-много респонденти с висше (68% от тях), а на второ място със средно образование (64.2% от тях) споделят това виждане. Несъгласие за конвергенция на писмения и устния език са посочили само 16%. Не е малък обаче процентът на респондентите, които нямат мнение по този въпрос – почти 23%. Сред тях доминират анкетираните с основно образование (42.1% от тях не са посочили мнение) и с по-ниско от основното образование (61.9% от тях са без мнение), а при делението по материален статус – анкетиране, живеещи с големи лишения и в мизерия. Тези резултати сочат, че ниската степен на образование и в цялост социалното изключване пряко детерминират както възможността да се прецени дали трябва да протича конвергенция между писмения и устния езиков код, така и приемането на мнението, че конвергенцията на двата кода е необходима.

Графика 1. Разпределение на отговорите на въпрос 21.1

Данните за доминиращото обществено мнение са в синхрон с постановката, че между писмената и устната форма на съществуване на езика (най-вече между писмения и устния книжовен език) не трябва да има значителни различия, макар че пълно нивелиране никога не е възможно. Подобно мнение изказва и Б. Вълчев: „Вярно е, че писмената страна е с „по-твърда“ рамка, защото там „материализацията“ на езика и езиковите актове е не само „видима“, но и съхранима и „преносима“. Според типа на българския книжовен език двете страни – писмената и устната – трябва да са в синхрон и не бива да бъде допускано „ножицата“ на различието да се отваря много.“ (Вълчев 2009: 207–208).

Данните от въпрос 21.1 не дават обаче информация за посоката на акомодиране – от устната към писмената форма или обратното. Тук е мястото да се каже, че влиянията в тази диада несъмнено са двустранни – писмената реч със своята кодифицираност и висока престижност влияе върху устната по посока на стабилизиране на кодифицираните норми и недопускане на други варианти, но пък устната форма на съществуване на езика оказва натиск върху писмената реч най-вече при наличието на т.нар. масови грешки в речта на интелигенцията, без обаче да се пренебрегва влиянието на писмената практика в електронна среда, която в много случаи показва близост с устната реч. Най-съществен тук е въпросът коя от посоките на акомодиране трябва да е водеща. Той е ключов за посоката на провежданата езикова политика на колективния кодификаторски орган. Несъмнено общественото мнение е непренебрежим фактор при вземането на кодификаторски решения и реализирането на гъвкава езикова политика, която да отразява и научния подход (чисто лингвистичен и/или социолингвистичен), и доминиращото обществено мнение.

Въпрос 22.2 предлага на анкетираните да изберат едно от двете противоположни мнения за посоката на по-активно сближаване на писмената и устната реч. Доминацията на един от отговорите ще е показателна за преобладаващото обществено мнение.

22.2. Кое от следните твърдения е по-близо до Вашето мнение:

(Твърденията се четат, само 1 отговор)

1. Писменият книжовен език трябва да се съобразява повече с устната реч.

2. Устната реч трябва да се съобразява повече с писмения книжовен език.

Графика 2 потвърждава хипотезата, че сред анкетираните преобладава мнението, че устната реч трябва повече да се съобразява с писмения език – 69% от 1000 респонденти. Това виждане може да бъде определено като преобладащо нормативистко, за разлика от по-либералното мнение (споделено от 31% от респондентите), че писмената реч трябва повече да се адаптира към устната реч.

Графика 2. Разпределение на отговорите за посоката на сближаване между писмения език и устната реч

Доминиращото сред анкетираните мнение несъмнено е формирано още в училищното обучение, в което водещ е акцентът върху спазването на писмените книжовни норми. В обучението се създава нагласата, че писаното слово е образецът, престижният модел, обмислен и редактиран, придържащ се към кодифицираните книжовни норми. Достоверността на това твърдение се доказва от разпределението на отговорите в групите на уче-

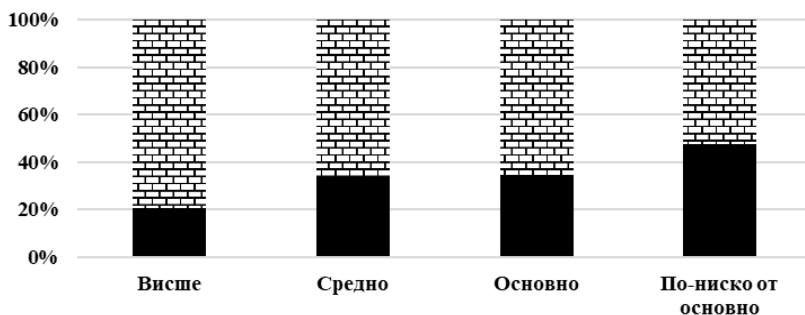
щите (в училище / университет) и на неучещите (вж. Графика 3). И сред двете групи преобладава виждането за адаптиране на устната към писмената реч, но сред учещите е по-голям процентът (81.3% срещу 68.8%) на споделящите нормативисткото мнение, в което образецът е писмената книжовна реч, а приспособяващият се елемент е устната реч. И това е напълно обяснимо, като се има предвид колко целенасочено се акцентира в цялото училищно обучение върху овладяването и прилагането на кодифицираните книжовни норми.

Графика 3. Разпределение на отговорите за адаптиране на устната реч към писмената според трудовата заетост

Разпределението на отговорите според придобитата образователна степен, онагледено на Граф. 4, показва ясна тенденция – с нарастване на образователната степен се повишава процентът на посочилите, че устната реч трябва повече да се съобразява с писмения книжовен език. Анкетираният с висше образование, сред които е интелигенцията, в значителен процент (79.3%) подкрепят това мнение. За тази обществена прослойка владеенето на книжовния език и на неговите писмени норми е въпрос на престижност и на висока образованост, а и белег на вътрешногрупова принадлежност.

Посока на нивелация в диадата писмена : усна реч според образованието

▨ Устната реч трябва да се съобразява повече с писмения книжовен език

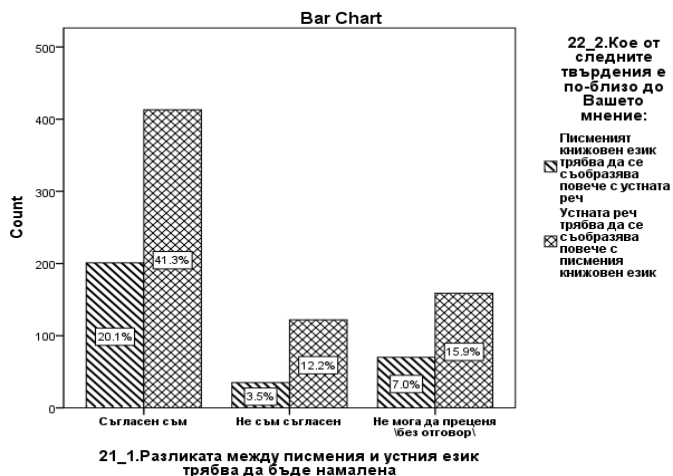
■ Писменият книжовен език трябва да се съобразява повече с устната реч

Графика 4. Разпределение на отговорите за посоката на нивелация в диадата писмена: усна реч според фактора образование

Обобщаването на данните от Граф. 3 и Граф. 4 потвърждава виждането на Р. Станчева, че в групите на учещите и на висшестите „най-отчетливо се осъзнава престижната функция на стандарта, а владеенето му във висока степен се отчита като задължително условие за успешна реализация“ (Станчева 2019: 137). Именно в тези две групи значително доминира виждането за необходимостта устната реч повече да се адаптира към писмения книжовен език.

След разглеждането на отговорите на 21.1 и 22.2 си зададохме въпроса колко от анкетираните, които са избрали виждането, че разликата между устния и писмения език трябва да бъде намалена (въпрос 21.1), са казали, че устната реч трябва да се съобразява с писмения книжовен език и обратното (въпрос 22.2). За тази цел първо изчислихме дали между двата въпроса (21.1 – за намаляване на разликата между писмения и устния език, и 22.1 – за съобразяването на писмения с устния език и обратното) съществува статистически значима връзка. Равнището на значи-

моест е $p = 0.04$, което е по-малко от риска за грешка 0.05, т.е. може да се каже, че връзка съществува, а по сила тази връзка е слаба. Разпределението на отговорите (вж. Граф. 5) показва, че в рамките на всеки от трите отговора на въпрос 21.1 (за намаляване на разликата между писмения и устния език) разпределението на отговорите в полза на съобразяването на писмения с устния език или обратното е пропорционална – във всеки от трите отговора, нанесени по абсцисата на граф. 5, групата на мислещите, че устният език трябва да се съобразява повече с писмения книжовен език, е два пъти по-голяма. Тези резултати говорят за наличието на стабилно оформени групи анкетирани, имащи едни и същи нагласи. Във всяка група по въпрос 21.1 приблизително 1/3 смятат, че писменият книжовен език трябва да се съобразява с устния език, а 2/3 са на мнение, че акомодиращият се член трябва да е устният език. Данните още един път доказват доминирането на писмения книжовен език в ценностния комплекс на две трети от респондентите. Ясно става също така, че съществуват стабилизирани нагласи, че писменият книжовен език е този, към който трябва да се адаптира повече устната реч.

Графика 5. Разпределение на отговорите по два въпроса – за намаляване на разликата между писмения и устния език и за съобразяването на писмения с устния език или обратното

Получените от анкетата данни са резултат от една дългосрочна езиковата политика, която е налагала нетърпимост към отклоненията от книжовните норми както в писмената, така и в устната реч. Ст. Буров пише: „Преди промените в България от 1989 г. образователната и културната политика насаждаше нетърпимост към вариантността на езиковата норма в зависимост от сферата, целта и предназначението на речта и враждебност към отклоненията от нормата. В резултат на това се формира негативно отношение както към диалектите, така и към различните типове градска реч“ (Буров 2012). Тази политика е представена и в изследванията на Т. Бояджиев: „Борбата за езикова култура постепенно прераства в разнообразно и многопосочно движение за съзнателно въздействие на обществото върху функциите и развитието на езика, за строго спазване на книжовните езикови норми от всички слоеве на обществото, непримиримост с грешките и слабостите в правописа, т.е. нарушаване на изговорните норми на книжовния език, борба за правописна култура и за усъвършенстване на българския правопис“ (Бояджиев 2008).

Съвременните представители на кодификаторския орган у нас си дават ясна сметка за нагласите към езиковата промяна и отразяването ѝ в кодификацията. М. Томов подчертава, че макар езиковата промяна да е естествен процес във всички езици, той „остава скрит за повечето хора вследствие на основната консервативна тенденция при описанието и кодификацията на книжовните езици, пренасяна и в езиковото обучение, както и вследствие на прескриптивната насока в традиционната граматика“ (Томов 2014: 25).

4. Кратко заключение

В тази работа акцентът при разглеждане на релацията писмена : устна реч бе поставен върху обхвата и вариантността, без да се игнорира фактът, че различията между писмения и устния език се описват и чрез релации като динамичност : статичност (Vachek 1967/2014), involvement : detachment, fragmentation: integration (Chafe 1982, вж. и Chafe, Tannen 1987), планираност: непланираност, формалност: неформалност (вж. напр.

Redeker 1984), статичност и плътност: динамичност и дифузност (Halliday 1989) и др.

Устната реч се отличава със значима вариантност, като се вземе предвид, че в нея могат да се наблюдават реализации както на структурните форми (книжовен език, мезолекти, диалекти), така и на неструктурните форми на съществуване на езика (професиолекти, жаргони, аргó и др.). Писменият език при наличието на кодифицираща институция следва именно кодифицираните норми, а тяхното изучаване е една от централните задачи на училищното обучение. В писмения книжовен език вариантността със статуса на дублетност не е толкова високочестотна, но е инструмент за разрешаване на напрежението между старо и ново състояние на езиковите норми.

Социолингвистичният подход към отношението писмена: устна реч във връзка с наличната вариантност в устната реч предполага особено внимание към онези некодифицирани варианти, които са масово разпространени в речта на интелигенцията. Те са показателни за тенденции в езиковия развой и за наличието на различно от кодифицираното състояние на езикови норми. В случаите, в които некодифицираните масово разпространени варианти са обвързани с писмената реч, е необходимо писменият стандарт да се съобрази със съществуващата вариантност. Обягането на пространни емпирични изследвания може да доведе до въвеждане на дублетност или до замяна на предходното с настоящото положение на нормата. Именно в тези случаи се реализира съобразяването на писмената с устната реч.

Социолингвистичният поглед към коментиранията релация писмена : устна реч отчита и съществуващото обществено мнение за вариантността. Националната представителна анкета, изследваща обществени оценки и нагласи към писмения книжовен език, установи доминацията на виждането, че между писмения и устния език е необходимо да съществува акомодация, като посоката ѝ трябва да е от писмената към устната реч. Нарекохме работно тази позиция нормативистка. Най-многобройните нейни застъпници са учещите и анкетираните с висше образование.

Именно за тях писменият стандарт е в най-висока степен белег за висока образованост, престижност и успешна социална реализация. Със своите нагласи тези обществени групи охраняват доминацията на писмения стандарт. Следователно според преобладаващото обществено мнение писмената и устната реч са в йерархия по престижност, като това добавя една друга гледна точка към вижданията на Й. Вахек, според когото не може да се каже, че двете норми (писмената и устната) са в отношение на функционална йерархия, а в „отношение на „взаимно допълване в различните си функции и на „по-обща или по-специализирана приложимост“ (цит. по Станчева 2019: 137).

БИБЛИОГРАФИЯ

Бояджиев 2008: Бояджиев, Т. Езиковата ситуация у нас в исторически и съвременен план и европейската езикова политика. – В: *Български език*, 2008, кн. 2. // **Boyadzhiev 2008:** Boyadzhiev, T. Ezikovata situatsia u nas v istoricheski i savremen plan i evropeyskata ezikova politika. – In: *Balgarski ezik*, 2008, kn. 2. <http://www.balgarskiezik.eu/2-2008/T_Boyadzhiev.pdf> [11.01.2021].

Буров 2013: Буров, Ст. За две норми на българската устна книжовна реч (Предварителни бележки). – В: *Електронно списание LiterNet*, 07.11.2012, № 11 (156) // **Burov 2013:** Burov, St. Za dve normi na balgarskata ustna knizhovna rech (Predvaritelni belezhki). – V: *Elektronno spisanie LiterNet*, 07.11.2012, № 11 (156) <<http://liternet.bg/publish28/stoian-burov/dve-normi.htm>> [11.01.2021].

Виденов 1990: Виденов, М. *Съвременната българска градска езикова ситуация. (Теоретически и методологически проблеми на нейното проучване)*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Videnov 1990:** Videnov, M. *Savremennata balgarska gradska ezikova situatsia. (Teoreticheski i metodologicheski problemi na neynoto prouchvane)*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.

Виденов 1993: Виденов, М. *Софийският език. Книга за всеки столичанин*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Videnov 1993:** Videnov, M. *Sofyskiyat ezik. Kniga za vseki stolichanin*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.

Виденов 1997: Виденов, М. *Езикът и общественото мнение*. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“. // **Videnov 1997:** Videnov, M. *Ezikat i obshtestvenoto mnenie*. Sofia: Akademichno izdatelstvo „Prof. Marin Drinov“.

Виденов 1998: Виденов, М. *Социолингвистическият маркер. Към теорията и практиката на теренните изследвания*. София: Делфи. // **Videnov 1998:** Videnov, M. *Sotsiolingvisticheskiyat marker. Kam teoriyata i praktikata na terennite izsledvania*. Sofia: Delfi

Виденов 2000: Виденов, М. *Увод в социолингвистиката*. София: Делфи. // **Videnov 2000:** Videnov, M. *Uvod v sotsiolingvistikata*. Sofia: Delfi.

Виденов 2002/2003: Виденов, М. По въпроса за „масовата грешка“ в езика на съвременната българска интелигенция. – В: *Български език и литература (електронна версия)*, 2002, № 4–5 в *Електронно списание LiterNet*, 13.06.2003, № 6 (43). // **Videnov 2002/2003:** Videnov, M. Po vпросa za “masovata greshka” v ezika na savremennata balgarska inteligentsia. – V: *Balgarski ezik i literatura (elektronna versia)*, 2002, № 4–5 v *Elektronno spisanie LiterNet*, 13.06.2003, № 6 (43).

Виденов 2003: Виденов, М. *Българската езикова политика. (В светлината на теорията на книжовните езици. Цикъл лекции)*. София: Международно социолингвистическо дружество. // **Videnov 2003:** Videnov, M. *Balgarskata ezikova politika. (V svetlinata na teoriyata na knizhovnite ezitsi. Tsikal lektzii)*. Sofia: Mezhdunarodno sotsiolingvisticheskoto druzhestvo.

Вълчев 2009: Вълчев, Б. *От историята на българския книжовен език към теорията на книжовните езици*. София: OXIART. // **Valchev 2009:** Valchev, B. *Ot istoriyata na balgarskia knizhoven ezik kam teoriyata na knizhovnite ezitsi*. Sofia: OXIART.

Станчева 2019: Станчева, Р. Типология на граматичните норми с отклонения в писмен текст. – В: *Български език. Приложение № 1 за 2019 г. Езикови нагласи, езиково поведение и кодификация на книжовните норми днес*. 2019, 38–148. // **Stancheva 2019:** Stancheva, R. *Tipologia na gramatichnite normi s otklonenia v pismen tekst*. – V: *Balgarski ezik. Prilozhenie № 1 za 2019 g. Ezikovi naglasi, ezikovo povedenie i kodifikatsia na knizhovnite normi dnes*. 2019, 38–148.

Томов 2007: Томов, М. Върху някои аспекти в теорията на езиковата култура. – В: *Български език*, 2007, № 4, 70–77. // **Tomov 2007:**

Tomov, M. Varhu nyakoi aspekti v teoriyata na ezikovata kultura. – V: *Balgarski ezik*, 2007, № 4, 70–77.

Томов 2014: Томов, М. Кризата в езика – реалност или предубеждение. – В: *Трети международен конгрес по българистика, 23–26 май 2013г. Секция „Български език“. Подсекция „Съвременен български език. Норма, комуникации, менталност“*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 23–28. // **Tomov 2014:** Tomov, M. Krizata v ezika – realnost ili predubezhdenie. – V: *Treti mezhdunaroden kongres po balgaristika, 23–26 may 2013 g. Seksia „Balgarski ezik“. Podseksia „Savremenен balgarski ezik. Norma, komunikatsii, mentalnost“*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 23–28.

Chafe 1982: Chafe, W. Integration and Involvement in Speaking, Writing, and Oral Literature. – In: Tannen, D. (ed.) *Spoken and Written Language: Exploring Orality and Literacy*, Norwood, NJ: Ablex, 35–53.

Dokulil 1952: Dokulil, M. K otázce normy spisovného jazyka a její kodifikace (Příspěvek k diskusi). – *Slovo a slovesnost*, volume 13 (1952), number 3–4, 135–140. <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=684>

Halliday 1989: Halliday, M. *Spoken and written language*. Oxford: Oxford University Press.

Redeker 1984: Redeker, G. On Differences Between Spoken and Written Language. – In: *Discourse processes* 7, 43–55.

Vachek 1967/2014: Vachek, J. On the functional hierarchy of spoken and written utterances. – In: Chovanec, J. (ed.). *Chapters from the history of Czech functional linguistics*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 78–94. <https://digilib.phil.muni.cz/data/handle/11222.digilib/131558/monography.pdf>

Chafe, Tannen 1987: Chafe, W., D. Tannen. The Relation between Written and Spoken Language. – In: *Annual Review of Anthropology*. Vol. 16 (1987), 383–407.